

Gospodar in gospodinja

LETO 1939

21. JUNIJA

ŠTEV. 25

Naravna obramba

Ko govorimo o varstvu kulturnih rastlin pred živalskimi zajedavci, imamo v mislih navadno le neposredno obrambo z mehaničnimi ali kemičnimi sredstvi. Voluharja lovimo, zajcu z ograjo zabranimo dostop k drevju, gosenična gnezda režemo z drevja in sežigamo, rjavega hrošča pobiramo in se tako branimo pred ogrci, gosenice z zelja obiramo, bolne rastline cele ali vsaj posamezne dele od njih sežigamo itd. Vse to je neposredno zatiranje z mehaničnimi sredstvi. Kadar pa drevje mažemo z apnenim beležem, škropimo z arborinom in drugimi škropivi, je to neposredno zatiranje s kemičnimi sredstvi.

Pri sodobnem silno hitrem širjenju in vsestranskem pospeševanju kulturnih rastlin smo pa skoraj pozabili na obrambo, ki nam jo nudi narava sama, ki nič ne stane in ki je je deležen vsakdo. To je tako imenovana naravna ali biološka obramba. Da bo ta stvar umiljivejša, naj dodamo nekoliko pojasnili.

Prvotno je bilo v prirodi vse tako urejeno, da se je medsebojno razmerje med živimi stvarmi samo od sebe uravnavalo in ohranjalo v ravnotežju. Čim bolj se je namreč hotela razmnoževati ena vrsta živali, se je redno množila tudi druga, ki se je preživljala s prvo in obratno. Umevno je pa, da se je to prvotno prirodno razmerje v ravnotežje spričo silno naglega in nepričakovanega napredka v kmetijstvu močno spremenilo, in sicer v škodo kmetijstvu. Z napredkom se nekaterim, zlasti škodljivim živalim nudijo mnogo ugodnejše prilike za prav tako naglo širjenje. N enim zatiralcem pa se razvoj ne le ne pospešuje, ampak marsikje celo ovira. In prav zaradi tega moramo dandanes segati po dragih tehniških načinih obrambe.

Vendar pa tudi zdaj ne smemo podcenjevati naravne obrambe. Nasprotno! Ker je razmerje med zajedavci in njihovimi naravnimi sovražniki in zatiravci neugodno, je že celo treba posebnih ukrepov, da se na umeten način pospešuje razmnoževanje in širjenje v kmetijstvu koristnih živali.

Poglejmo zdaj, katere so tiste živali in kako jih kaže varovati in podpirati pri širjenju.

Sesavec. Podlasica. znana najmanjša roparica, ki je posebna sovražnica voluharja. Kjer se naseli, v kratkem času pospravi z voluharji. Ker pograbi tu in tam, če se nudi prilika, tudi mladega zajčka, je prišla na listo lovu škodljivih živali in jo lovci zelo preganjajo. To bi bilo treba v lovskem zakonu spremeniti. Podlasica je v kmetijstvu, zlasti pa v sadjarstvu zelo koristna in je vredna popolne zaščite, ne pa preganjanja.

Krt je znan pod zemljo živeči žužkojed, pa ga ponekod neusmiljeno preganjajo, namesto da bi ga varovali sebi v največjo korist.

Rovka in jež sta prav tako žužkojedi živali, ki se hranita izvečine od samih kmetijstvu škodljivih žuželk. Rovko navadno zamenjavajo z mišjo. Deležna je zato preganjanja namesto varstva. Ježi so pa tako redki, da pri zatiranju škodljivih žuželk ne pomenijo mnogo. Redki so pa zato, ker imajo med gozdno zverjadjo sovražnike, poleg tega jih pa še nevedni ljudje preganjajo.

Netopir je tudi jako koristna žival, ki spada k sesavcem. Ob večernih urah neumorno plahuta po zraku in lete lovi nočne žuželke, ki so navadno najhujši škodljivci, zlasti v sadjarstvu. Zaradi čudne, neprikupne zunanosti netopirja nevedneži preganjajo, in s tem sebi delajo veliko škodo.

Ptice so najvažnejše pomočnice pri zatiranju vrtnih, prav posebno sadnih škodljivcev. In vprav ptice so s širjenjem kulture najbolj prizadete, ker s sodobno nego sadovnjakov in s kulturo vasi so večinoma zginile naravne prilike za gnezdenje, kakor so volta drevesa, goste meje, grmovje itd. Nujno je torej, da se pticam na kak način vrne, kar se jim je s kulturo odvzelo. Tu je treba širokopotezne akcije, ki jo more izvesti samo oblast s sodelovanjem šole, kmetijskih organizacij in vsega prebivalstva. Prirejanje umetnih dupel (valilnic) za najkoristnejše ptice duplarje, vzdrževanje za gnezdenje primernih reči, zimsko krmljenje

in varstvo pred roparskimi živalmi, zlasti pred mačkami in naposled varstvo pred nedvedno mladino, ki tako rada stika za gnezdi in prizadeva najkoristnejšim ptičjim rodovom veliko škodo — to so smeri, v katerih je treba zastaviti pospeševanje naravne obrambe.

Med plazivci jih imamo nekaj, ki so izraziti žužkojedi in zaradi tega v kmetijstvu koristni. Žal, da so zaradi svoje neprikupljive zunanosti tako osovraženi, da jih nedvedneži povsod pobijajo. Krastače, kuščarje, slepiče je treba povsod ščititi, ker ne delajo nikake škode, pač pa se žive samo v vrtnarstvu škodljivo golaznijo. Pred vsem je poklicana šola, da s poukom in če treba, s primernimi kaznimi izruje iz mladine tisto surovost, s katero pobija živali, ki bi jih imela ščititi.

Pa imamo končno še celo vrsto živali iz vrst žuželk in sorodnih vrst, ki se žive od drugih nam škodljivih zajedavcev. Posebno zanimiva je v tem oziru znana sedmopikčasta polonica, ki se živi sama in njena ličinka od listnih ušic. Kako zanimivo je opazovati zlasti ličinko tega prekornostnega, ljubekega hroščka, kadar zadene na »redco ušice na listju! Ušice za ušjo zgine v njen nenasiten želodec. Kjer je kaj več pikapolonic, je kmalu konec listnih ušic. Žal, da je te koristne žuželke premalo, da bi bila kos milijonom ušic po naših kulturnih rastlinah. Morebiti se kdaj posereči, umetno odgajati polonice in jih oddajati sadjarjem za zatiranje listnih ušic, tako kakor so odgajali osico za zatiranje krvave ušice. Odkar so za-

nesli v naše kraje to silno koristno, pa tudi čez vse zanimivo žuželko, je krvava ušica skoraj popolnoma izginila. Kakšna pridobitev bi bila za naše sadjarstvo, ko bi se mogli na tak preprost in cenen način iznebiti listnih ušic, ki nam leto za letom prizadevajo toliko jeze, škode in stroškov!

Manj znane so druge koristne žuželke, kakor najezdniki — pokončevalci gosenic, trepalke, tenčičarice, pajki, izmed hroščev razni brzci in še nekatere druge, ki se vse hranijo s škodljivim mršesom in zaradi tega zaslužijo vsestransko varstvo.

Na letni skupščini Sadjarskega in vrtarskega društva je predlagal g. dr. Kovačič o zadevi naravne ali biološke obrambe med drugimi tudi te ukrepe: 1. Preišče naj se vse sadjarsko ozemlje in določi, koliko je v naravi sadjarstvu in vrtnarstvu koristnih živali. 2. Na delo naj se skličejo vsi strokovnjaki, ki naj se v posebnem tečaju usposobijo za to delo. 3. Ustanovi naj se posebni zavod za razmnoževanje koristnih žuželk vseh vrst. 4. Doseže naj se zakonska zaščita koristnih ptic, plazivcev in žuželk. Za zatiranje koristnih živali naj se določijo občutne kazni. Izdelajo naj se barvane slike vseh koristnih živali in naj se razdele po vseh šolah. Na ljudskih in drugih šolah naj se uvede obvezen pouk o biološki obrambi. Na kmetijskih in gozdarskih šolah naj se uvede obvezen predmet »Biološka obramba pred škodljivci.« Med ljudstvo naj se zanese ta ideja na široki propagandistični podlagi s primernimi prireditvami. H.

Kisanje krme in silos

Mali gospodar, posebno če ima zemljo zelo razkosano namesto lepo zaokrožene posesti, danes težko izhaja. Eden izmed pripomočkov, da prideš do boljših dohodkov je: redi več, posebno pa lepše in boljše živine. Več živine pa bi mogel rediti, ako se pozanimaš za napravlanje kisle krme ali silaže; sredstvo, posoda, v kateri izdelujemo skisano krmo, je pa silos. Ako prav razumno vpelješ okisavanje krme, boš redil čez nekaj let prav lahko za polovico ali tudi še enkrat več živine kakor pa jo imaš danes, na isti površini zemlje seveda; namesto 2 krav boš redil 3 do 4, namesto štirih 6 do 8! Pa so z ensilažo (skisavanjem) v zvezi še druge ugodnosti! Krave ti bodo molzle znatno več in tudi mleko

bo boljše, posebno bolj zdravo, kar je važno za naš čas tako razširjene jetike (tuberkuloze). Surovo maslo iz takega mleka ima tudi pozimi lepo rumeno barvo, kakor jo daje zelena krma poleti. Živina dobi po taki krmi pozimi lepšo obliko, ni dolgo-dlakasta in mršava, ampak je dlaka svetla in kratka. Kolikokrat se danes pritožujejo gospodinje, da pade ob prehodu iz zelene na suho krmo mlečnost krav za tretjino ali še za več; če vpelješ pravilno kisanje krme, tega prehoda sploh opazil ne boš. Pa še na druge ugodnosti silosa naj te opozorim. Recimo, da nastane ob košnji daljše deževje, seno je v kopicah dneve in dneve in se pari. Če to seno ensiliraš (skisaš), dobiš prav dobro krmo; če pa ga sušiš,

bo malo prida. Ali drugi primer: V julijski in avgustovi vročini si pokosil travo. o kateri veš, da je stara, zato pa grenka in je živina nima rada; tudi mleka iz nje ne bo kaj prida. Vsebuje pa še vedno nekaj beljakovin in vitaminov; s pomočjo okisavanja jih izrabiš.

Detelja, pravi čas košena, je krasna, beljakovinata krma. Toda če jo sušiš v kozolcu, veš, da se ti ob vednem prekladanju velik del listja in cvetja ospe, za živino pa ostane samo še deteljno dračje; s pomočjo silaže to zabraniš in dobi živina deteljo »na mizo« v njeni polni vrednosti. Seveda tudi okisana krma nima popolnoma iste veljave kakor sveža; vsako koneserviranje prinaša neko izgubo. Toda dočim znaša izguba redilnih snovi pri okisavanju 8 do 10%, je pa ta izguba pri sušenju 35 do 50%.

Jeseni mnogokrat na noben način ne moreš več posušiti kake pozne otave ali detelje, otavice itd. Naloži vse to pomešano z drugim jesenskim zelenjem — vmes mora biti nujno kaj takega, ki vsebuje sladkor, kakor n. pr. turščica ali sončnica — v eno izmed jam v silosu in ti bo zelo prav hodilo na spomlad.

Gospodarji, ki imajo že večletne izkušnje z okisavanjem krme trdijo, da vpliva silaža zelo blagodejno tudi na količino in dobroto gnoja. Zato lahko boljše gnoje polje in travnike in povečavajo tako svoje pridelke.

Katere rastline pa so pripravne za v kisavanje? Slovenski gospodarji krmimo danes ne samo premalo, ampak pred vsem tudi preslabo; v krmil je premalo beljakovin. Teh sicer lahko dočavamo v močnih krmilih, toda ta so zaradi prenizkih cen, ki jih dobivamo za svojo živino in njene proizvode (mleko, maslo, sir) večinoma predraga. Pa bo morda ta ali oni veselo zaploskal: Ha-lo! Je že imam, rešitev te uganke. Napravim si betonirano jamo in v njej okisam za zimo otavič (trava, ki še zraste po pokošeni otavi), četrto deteljo, lucerno, vmes narežem repne in pesine nati (listja), ki jih zaradi deževja, jesenske megle in mraza v pozni jeseni itak ne morem posušiti. Toda pozor, prijatelj! Dobro pomni, da beljakovinate detelje, lucerne in trave, posebno mehkega otaviča ne boš nikoli uspešno kisal samih zase; pokvarila se ti bo vsa zmes, ako ne dodaš kake rastline, ki vsebuje sladkor. Take rastline so zlasti zelena koruza, sončna roža, sladkor na pesa, ki je nekateri nalašč sadijo v ta

namen in še nekatere druge rastline. Namesto teh sladkornih rastlin priporočajo predvsem tudi neko sol, »penthestac« ji je ime. Raztopi se v vodi in baje prav zanesljivo povzroči okisanje. Za okisanje 3000 do 6000 kg trave ali detelje je treba 10 kg te soli, ki stane okoli 200 din. Za okisavanje krme bomo torej jemali na eni strani rastline, ki imajo mnogo beljakovin, to so razne detelje in trave, na drugi pa take, ki vsebujejo precej sladkorja, kakor turščica, sončnica, krompir, repa, zelena žita in podobne. Rastline prve in druge skupine moramo na drobno zrezati in pomešati med seboj, najbolje to storiš že pri rezanju. — Ker se bližajo dnevi, ko bodo pokukala iz naših polj različna strnišča (ječmenova, ržena, pšenična), opozarjamo, da je najvažnejša rastlina za ensilažo koruza, ki jo sejemo ali sadimo takoj, ko smo pokosili rdečo deteljo (inkarnatko) na njen prostor ali pa na prearano ječmenovo ali rženo strnišče. Za kisanje je treba seveda turščico nalašč sejati. Zelo bi se pa zmotil, kdor bi hotel porabiti za ensilažo tisto prav na gosto sejano zeleno koruzo, ki o doslej gospodarji pokrmijo deloma popolnoma svežo ali pa posuše v kozolcih za zimo. Ta koruza je preveč vodena in ni za naš namen zanič. Koruzo za ensilažo moraš saditi prav tako, kakor si jo sadil doslej za zrno, morda le za kako spoznanje gosteje. Vrste bi bile torej 60 cm narazen, rastline v vrsti pa po 40 cm. Mladu turščico oskrbuj prav tako, kakor si vajen, poreži je pa v času, ko je steblo in listje še zeleno, zrno pa ni več mlečno, torej tako, da bi bilo dobro za pečenje koruze. Morebiti se bo komu zdelo škoda zrna, ki ne bo popolnoma dozorelo. Toda, potolaži se, prijatelj! Ta okisana koruza, torej steblo z listjem in storži vred ti bo dala tako izvrstno in krepko krmo, da boš bogato oškodovan za zrnje, za suho steblovje in listje, ki bi ga dobil ob popolni dozoritvi! Najbolje je, če poseješ ensilažno koruzo po rdeči detelji ali pa ozimni, grašici, gre pa tudi za ozimnim ječmenom ali celo za pšenico; do srede meseca julija se seme še lotiti te setve. Za seme vzameš lahko činkvanti ali pa domačo koruzo. — Nekateri priporočajo sejati in pšenično strnišče **sončno rožo** namesto turščice; pravijo, da dobiš od sončnice mnogo več kisle krme: koruza da ti dā 120 do 150 stotov, sončna roža pa 200 do 250 stotov zelene snovi. Pri nas je sončnica kot krmna rastlina res da še prav malo znana, a kot krmilo

za vksavanje jo zelo priporočajo ne le ameriški živinorejci, ki gospodarijo v podobnih klimatskih razmerah kakor so pri nas, ampak tudi naši neposredni bratje, hrvaški kmetje. V krajih, kjer bi kuruza, posejana na strnišče za ječmenom, ržjo ali pšenico zavoljo hude suše ali vročine ne dala zanesljivega pridelka, naj raje zasa-dijo sončnico, ki je upornejša proti suši in vročini, pa dá tudi za četrtno večji pri-delek od turščice. Zato se oprimumo vel, ki hočemo vpeljati kisló krmo, načela: Za

sadeži, ki pozno zapuščajo zemljo, ne bomo nikoli sadili samo kuruze, ampak sončno rožo, za bolj zgodnjo inkarnatko ali ječ-menom in grašico pa bomo posadili kuru-žo. Ker dozori sončnica skoraj 90 dni prej kot kuruza, bomo imeli na ta način obe rastlini nekako v istem času (do konca septembra) na razpolago, da ju zrežemo in napolnimo silosne predale.

Še kaj o predmetu povemo drugič.

ovfr.

Delo na kmetiji v juniju

(Nadaljevanje).

V juniju ima kmetovalec že dovolj sveže krme za živino, ki obstoja iz nekakšne krme in pašje. Zlasti paša je dobra in se zelo priporoča. Svežo krmo pokladajmo v takšnem stanju, da bo res sveža, to se pravi sproti vsak dan nakošena. Sparjena krma je živini zelo nevarna. Kdor ima še kaj slame, naj jo zvezano meša med zeleno krmo.

Ponovno smo na tem mestu priporočali našim gospodarjem, naj skrbno pazijo na red in snago v hlevih, svinjakih in na gnojšču. Naj se nihče ne izgovarja, da snage ni mogoče doseči, dokler nima moderno urejenega hleva. To ne drži! Tudi v preprostem hlevu in svinjaku se v teku pol-letja dá urediti brez stroškov redni odtok gnojnice, ki povzroča smrad in največ ne-snage. Tudi v najpreprostejšem hlevu se morejo zadelati luknje v podu in zidu, vsak še tako skromen hlev je mogoče očistiti pajčevin in ga z apnenim beležem pobeliti. Da je vse to res, so dokazali lansko leto tekmovalci in tekmovalke Mladinske kmeč-ke zveze; člani ocenjevalnih komisij, ki so pregledovali in ocenjevali pridnost teh tek-movalcev, so izjavili, da se niso mogli pre-čuditi, kaj so s pridnostjo in zanimanjem vse more doseči Hlevi, ki so jih prej po-znali od raznih slabih strani, so bili tako spremenjeni, da jih niso mogli prepoznati! To je naredila vna in pridnost. Ali bi ne bilo po naših preprostih in skromnih, pa tudi po sodobno urejenih hlevih mogoče vsevprek zlasti mladino navajati na vestno delo in jo učiti snage vsepovsod, snage, ki je pol zdravja! Videli boste, kako vam bo živina lepo uspevala, če bo v hlevih čisto-ta, snaga in red. Gnoj mora sproti na gno-jišče, odtočni kanali naj bodo čisti, muham je treba njihova kotišča z apnom uničiti.

Naj naši hlevi bodo res zračna in lepa bi-vališča živine, ne pa mučilnice.

Tudi živina mora biti čista. Vsak dan jo je treba oštriglati, poleti v vročini tudi oko-pati na potoku, če voda ni premrzla (nad 18 stopinj C). Mlade suhe krme nikar ne krmite takoj, naj ima vsaj 4 tedne časa, da se uleži. Če je pa sila velika, naj se nova suha krma meša s slamo, da bo manj škod-ljiva.

Kar velja za hleve in svinjake, velja tudi za kurnice. To je poglavje za naše go-spodinjje in naša kmečka dekleta. Kmečko dek-le je zauberc ne samo in ne v prvi vrsti, če je zala in lepo oblečena, ampak tudi, če je pridnih rok — kar se kaže v hiši, kuhinji, pa tudi v kurnici. Naj ne bo gnoja od pol leta v njej in ne vse vprek razmetano. Pridna ženska roka, ki je dota, kakršne nima milijonarka (Prešeren), naj se kaže povsod, tudi v kurnici.

Še nekaj za vinogradnike! Vinska trta se letos zelo naglo razvija, tako, da je bilo treba vez že zdavnaj končati, Tudi manda-nje (trebljenje mladice) mora biti opravlje-no. Ob cvetju mora trta imeti mir.

Zaradi obilnega deževja in toplega vre-mena v maju je bilo letos treba prvič škro-piti že meseca maja. Za drugo škropljenje se vzame 1% raztopina modre galice. Pri vsakem škropljenju je treba skrbno paziti, da je škropivo dobro razpršeno in da za-dene vse zelene dele trte, zlasti pa spodnje dele listov. Po cvetju trte se škropi tretjič. To škropljenje je izredno važno, ker obva-rjuje pred okuženjem drobne jagode; takrat škropimo proti peronospori tudi z 1% mo-dro galico, pozimo pa predvsem da škro-pivo zadene vse grozdčije — kajti le-temu je to škropljenje v prvi vrsti namenjeno.

Pri zadnjem škropljenju bomo vzeli nekaj močnejše škropivo, in sicer 1 in $\frac{1}{4}$ % modro galico, da bo škropljenje držalo do jeseni. Zadnjemu škropivu bomo dodali k bordoški brozgi 120 gramov urania-zelenila na 100 litrov, če opazimo, da nam dela škoda gozdni sukač (kiseljak). Pri dodatku urania-zelenila moramo vzeti četrt kg ga-

šenega apna več kakor za samo modro galico. Po cvetenju trte bomo trsje žveplali proti paležu (oidiju) s finim zmletim in suhim žveplom. Če je pa kdo že prej opazil razvoj oidija, mora seveda takoj žveplati, da prepreči veliko škodo. Zaradi obilne letošnje vlage skrbimo, da bomo vinograde okopavali, da se vam plevel ne razbohoti.

V KRALJSTVU GOSPODINJE

Naši mali

Šimek

Kar se laži tiče, je bil Šimkov oče mojster. To mu je treba priznati. In tudi svojega sina je znal mojstrsko k laži navajati. Če je zagledal, da se bliža kdo k hiši, ki ga prav tisti hip ni posebno želel, že je postal Šimeka med vrata in mu naročil: »Ti, Šimek, če pride naš sosed Miha, mu povej, da me ni doma, da sem na polju.«

In če se je bližala hiši beračica ali reven otrok, da poprosi za kosček kruha, je rekel oče: »Šimek, pojdi ven, pa reci, da danes sami nimamo kruha, da bo mati šele jutri zamesila.«

Šimek sam je bil na leno stran udarjen in mu šola ni prav nič dišala. Zato je izostajal iz šole, če je le mogel, in vsak izgovor mu je za to prav prišel, čeprav ga je pes na repu prinesel. No, in če en dan ni šel v šolo, je bila drugi dan pot tja še težja. »Ne grem v šolo,« je tožil očetu. »Tepen bom, ker sem včeraj zamudil.« Toda oče je hitro imel dober svet pri roki. »Kako si neumen,« je poučeval svojega sinka. »Mar je treba učitelju povedati, zakaj si doma ostal? Čakaj, ti bom jaz napisal opravičilo, da si bil bolan, in učitelj ti mora verjeti. Naj le poskusi dvomit, da ni res, kar bom napisal! To mu bom pokazal.«

No, Šimek je z veseljem nesel papir kazat učitelju in učitelj je seveda moral verjeti. Kako ne bi, če pa oče sam pravi, da je bil Šimek bolan. Tovariši sicer pravijo, da so ga videli, ko je po vasi okrog letal, ampak učitelj mora vendar bolj očetu verjeti, kot pa takim smrkovcem.

Šimekova mati pa je bila bolj na skopo stran in je vsak dinar petkrat obrnila, preden ga je izdala. To Šimeku še malo ni bilo všeč. Tako rad bi si bil včasih kupil za dinar bombonov ali nožič ali piščalko, no sploh kak poseben zaklad, ki je pri otrocih posebno v čišlih. Ampak mati se ni da-

la omehčati in je tiščala svoje dinarje, ter govorila, da je bolj zdravo, če se mladina že zgodaj privadi temu, da nima prav vsega, kar vidi. Ob taki stiski pa je prišel Šimeku oče na pomoč. Zdaj mu je stisnil dinar, zdaj dva, da si je lahko kupil slaščico ali igračo in vselej je fantu zabičal: »Pa glej, da te mati ne bo videla. In če te vendarle dobi, reci, da ti je striček dal.«

Šimek je bil bistre glave in vtisnil si je očetove nauke v spomin ter jih vestno izpolnjeval. Kmalu pa mu očetove pomoči več ni bilo treba in si je svoje laži sam izmišljal. Joj, to so vam bile sijajne laži, sam oče se v tem fantovem govorjenju več ni spoznal. Dolge lažnive storije je pripovedoval vsakomur, kdor ga je hotel poslušati, ne da bi malce zardel. Oče je bil ponosen nanj in ga je razkazoval sosedom in znanecem: Ha, naš Šimek, to vam je tič! Samega župana bi ugnal v kozji rog. Nihče ga ne spravi v zadrego.«

Res, nihče ni spravi Šimeka v zadrego, pač pa je čedalje pogosteje prihajal v zadrego Šimekov oče sam. Ob nedeljah je začel fant izostajati od maše in se je potepal s tovariši po gozdu. Doma pa je vedno hlinavsko zavijal oči in pripovedoval materi take pobožne stvari iz kaplanove pridige, da mu je morala verjeti, da je bil v resnici pri maši.

Med tednom pa se je časih izmuznil od dela, češ da mora k stricu, da mu je ~~leta~~ naročila, naj pride k njim pomagat ~~dela~~ — no nikoli mu ni bilo težko za izgovor.

Oče je večkrat pogrešal zdaj dvajsetak, zdaj petdesetak v svoji denarnici. To je očetu šlo po glavi. Nekoč je rekel pri mizi: »Tatu imamo v hiši. Pa ga bom že dobil, dolgo se ne bo mogel skrivati.« Tedaj je Šimek poklinal očeta k sebi in mu rekel skrivaj: »Jaz pa vem, kdo je tat. To je naš hlapec. Ob nedeljah so ga vse gostilne polne. Tam pije in igra. Prejšnjo nedeljo sem ga videl, da je cel slofak ~~z~~«

Seveda je to očeta stogotilo. Spravil se je nad hlapca in ga pri prič spodil od hiše.

Hlapec je pa tožil in oče je moral pošteno plačati za žaljeno čast.

Seveda so se končno tudi očetu odprle oči, da je spoznal pravo vrednost svojega sina, ampak bilo je že prepozno. Bil ga je, zmerjal, mu grozil z orožniki in ječo, pa vse skupaj ni nič pomagalo. Tedaj je večkrat sedel sključen na klopici pred hišo in tožil svoji ženi: »Jaz ubogi revež, v kakšno sramoto in v kakšne težave me je spravil moj sin! Če bi le vedel, kje se je fant naučil tako prebrisano lagati?«

DOMACA LEKARNA

Votel zob je sitna zadeva. Občutljiv je za vsak prepil, če pride nanj vroče, če pride nanj mrzlo, te vrže kar kvišku od silnih bolečin. Vsak ne more takoj k zobarju, da mu zalije ali izpuli zob, zob se tudi potauhne in ne boli dalje časa. Strokec česna, ki ga navežeš na lice ali deneš za uho, izvleče bolečino. Stolčen česen na lice navezan naredi to še hitreje ali po tem zarepi koža. Česenj ali sol zatlačena v zob pomagata sicer, da zob otrpne ali zob se zdrabi. Ne zdrabi se pa in otrpne če razpustiš kafirin drobec v žlici olja in namočiš v tem vato za v zob ali namoči vabo v cimetovi tinkturi. Usta izpiraj z okisanim žajbeljevim čajem. Učinkovita je Gevalorška voda: 200 delov alkohola 10 klinčkovega olja, 20 santelovega, 20 olja poprove mete, 20 kloroforma in 40 kreozota. Se dobi v drogeriji. Natlači v zob v to namočeno bato.

KUHINJA

Sočna pečenka. Govedina od križa, ki jo naj bo $\frac{3}{4}$ kg, hitro operem, nasolim in pustim pol ure stati. Potem pečenko od vseh strani lepo rumeno opečem, denem v kozico in dodam vso zelenjavo, ki je za v govejo juho. Poleg zelenjav, dodam še celega popra, cimeza, lavorov list, malo oreška in gverce. Ko je pečenka zmehčana, narežem med omako 2 dkg črnega kruha brez skorje, nekaj žlice vina vlijem po pečenki in dodam še pol žlice pretlačenih paradižnikov ter zalijem s kropom ali z juho. Zalijem v toliko, da je omaka primerno gosta. Meso zrežem na lepe kose, zložim na krožnik in polijem s pretlačeno mezgo. Na mizo dam z žemljninimi cmoki ali s testeninami, ali polento ali praženim rižem.

Kolerabina juha. Kake tri kolerabe pripravim tako, da jih osnažim, olupim in zrežem na male kose ali na drobne rezance.

Perje, bolj iz sredine operem, osmužem in zrežem na rezance. Polem skuham oboje in sicer vsako posebej v slani vodi. V kozici napravim iz 3 dkg masti ali surovega masla prežganje s 3 dkg masti, zelenega sesekanelega peteršilja in čebule. V zarumenelo prežganje stresem perje in sad kolerabe, zalijem s krompirjevko ali z juho od kosti, ali s peteršiljevko. Po potrebi osolim in pustim, da dobro prevre. Nazadnje zboljšam juho s kislo smetano in pridatkom rastepanega jajca. Na kolerabični juhi lahko tudi zakuham riž, ali pa ji pridam na kosce razrezane opečene žemljice. Iz kolerabice lahko napravim tudi prikuho, na isti način kot juho. Razložek je v tem, da prikuho zalijem le v toliko, da tekočina zelenjavo samo pokriva.

Tirolski cmoki za juho. Tri žemljice narežem na kocke in jih polijem z osminko mrzlega mleka, v katerem sem ošvrkljala 2 jajci in primerno osolila. Ko so žemljice namočene, primešam 6 dkg suhega in kuhanega svinjskega mesa, katerega sem na majhne kosce zrezala. Nazadnje primešam še polno žlico moke. Iz testa oblikujem velike emoke, katere skuham v slanem kropu. Kuham jih 10 do 15 minut. Kuhane emoke odcedim, prerežem na polovico in vlijem nanje vrelo juho.

Pečen mesni zvitek. Vlečeno testo napravim iz pol litra moke, osminko mlačne osoljene vode, za oreh masti ali toliko surovega masla ali žlico dobrega olja in enega beljaka. Dobro pregnetem, testo pokrijem s skledo in pustim pol ure počivati. Pri vlečenem testu je treba vedeti tole: Testo je treba gneti toliko časa, da poženo pence. Da se to prej zgodi je treba testo metati ob desko in hitro pregnesti. Spočito testo razvaljam in na tanko razvlečem. Robove pa porežem. Te obrezke pregnetem in jih porabim za ribano kašo. Lahko mi pa tudi služijo kot zavitek za masleno testo. Razvlečeno testo namažem s sledečim nadevom: Ostanke pečenega ali kuhanega testa prav drobno sesekljam ali še boljše je, če ga zmeljem. V kozici razbelim 3 dkg masti, zarumenim sesekljano čebulo in zelen peteršilj. V zarumenje stresem meso in še malo oprazim. Potem potegnem na stran, da se shladi. V ohlajenje odlijem eno jajce, dodam pest drobtin in toliko mleka, da je mogoče mazati. Mazilu lahko dodam sesekljanega drobnjaka in ščep popra. Zvitek spečem v pečici na pomazani pečici. Lahko ga tudi skuham v slanem kropu. Na mizo ga dam s kakršnokoli solato.

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

Ljubljana. V prvi polovici junija so se gibale cene živine v Ljubljani takole: voli I. vrste 5.50 do 6 din, II. 4.50 do 5, III. 4 do 4.50; telice I. vrste 5.50 do 6, II. 5 do 5.50, III. 4 do 4.50; krave I. vrste 4 do 4.50, II. 3.50 do 4, III. 2.50 do 3; teleta I. vrste 6.50 do 7, II. 6 do 6.50; prašiči špeharji domači 8.50 do 9, sremski špeharji 9 do 9.50, domači pršutarji 7 do 8 din za 1 kg žive teže.

Dol. Logatec. V začetku junija beležijo tele cene živine: voli I. vrste 5 do 6 din, II. 5, III. 4 do 4.50; telice I. vrste 5.50, II. 5, III. 4.50; krave I. vrste 5, II. 4.50, III. 3 do 4; teleta I. vrste 8, II. 7; prašiči špeharji 10 do 11, pršutarji 9 din za 1 kg žive teže.

Kamnik. Poročajo o naslednjih cenah živine: voli I. vrste 5, II. 4.50, III. 3 do 4; telice I. vrste 5.50; II. 5, III. 4; krave I. vrste 4, II. 3.50, III. 2.50 do 3; teleta I. vrste 6, II. 4.50; prašiči špeharji 8, pršutarji 9.50 din za 1 kg žive teže.

Litija. Na semanji dan 12. junija so plačevali živino takole: voli 4 do 4.75 din, krave za pleme na čez od 2000 do 2500 din komad, krave za mesarja od 3 do 3.50 din; telice za pleme 5.50 do 6, za meso 4 do 4.50 din za 1 kg žive teže.

prignali skupaj 332 glav goveje živine (prodali 123) in 1368 prašičev različne starosti. Cene goveje živine — posebno telet — so bile dokaj čvrste, prašičje cene pa so ostale nespremenjene. Plačevali so vole I. vrste 6 II. 5, III 4; telice I. vrste 5, II. 4, III. 3.50; junci I. vrste 5, II. 4.50, III. 4; teleta I. vrste 8, II. 7; prašiči 120 do 250 din komad.

Brežice. Na sejmu dne 13. junija so plačevali živino tako: voli 4 do 4.50, krave 2 do 4, telice 3 do 5, prašiči špeharji 8.50, pršutarji 7 din za 1 kg žive teže. Odojki 70 do 90 din komad.

Laško. V začetku junija so imeli sledeče cene: voli I. vrste 5.50, II. 4.50, III. 4; telice I. vrste 4.75, II. 4.50, III. 4; krave I. vrste 4, II. 3.50, III. 3; teleta I. vrste 6, II. 5; prašiči špeharji 9, pršutarji 7.75 din za 1 kg žive teže

Maribor. Na sejmu dne 13. junija so prignali 685 glav živine, prodali pa 353 glav po sledečih cenah: voli I. vrste do 6, II. 4 do 5, III. 3.25 do 3.75; krave I. vrste 4.50,

II. 3.50 do 4.25, III. 2.25 do 3.25; mlada živina 4 do 5.50 teleta I. vrste 6, II. 4.50 do 5 din za 1 kg žive teže.

CENE

Ljubljana. Pšenica 1 kg 1.90 do 2.10 din, ječmen 1.95 do 2.20, rž 1.95 do 2; oves 1.95 do 2.30, koruza 1.40 do 1.85, fižol 3.60, krompir 0.75 do 0.80, seno za 100 kg 100 din, slama 60 din. Svinjska mast 20 do 22, med 18 do 20 din za 1 kg.

Črnomelj. Pšenica 100 kg 220 din, ječmen 190, rž 200, oves 220, koruza 175, fižol 220, krompir 100, lucerna 75, seno 50, slama 20 din; vino navadno mešano pri vinogradnikih 4 din, finejše sortirano 5 din za 1 liter.

LJUBLJANSKI TRG

Mleko in mlečni izdelki. Mleko 1 liter 2 do 2.25 din, surovo maslo 1 kg 22 do 28, čajno maslo 32 do 38, kuhano maslo 30 do 32, bohinski sir 26, polementalec 26, trapist 20 do 28 din. Jajca komad 0.65 do 0.75 din.

Mlevski izdelki. Moka št. 0 3 do 3.25 din, št. 2 din 2.80 do 3.05, št. 5 din 2.60 do 2.85, št. 6 din 2.40 do 2.65; kaša 3.10 do 3.40, ješprenj 2.90 do 3.25, ješprenjček 4.20 do 7, otrobi 1.30 do 1.55, koruzna moka 1.90 do 2.10, koruzni zdrob 2.25, pšenični zdrob 3.30, ajdova moka 4 do 5, ržena moka 2.90 do 3.20 din.

Zelenjava. Glavnata solata 1 kg 5, din, štrucarca 4, cvetača 4, kislo zelje 1.50 do 2, zgodnje zelje (dalm.) 5, ohrovt (dalm.) 4, karfižola 4, šparglji 10 do 16, kolerabe 1 do 2, paradižniki 16, kumare 8 do 10, grah v stročju 4, luščen grah 1 liter 10, konoplja 6 do 8, laneno seme 6, fižol v stročju (inozem.) kg 8 do 10, čebula 6, por 2, česenj 10, nov krompir 3 do 4 din za 1 kg.

SEJMI

do 2. julija:

26. 6.: gov. St. Janež na Dol. — 27. 6.: živ. in kram. Šmartno pri Litiji, Metlika, gov. in svinj. Radeče pri Zid. mostu. — 30. 6.: živ. in kram. Mala gora pri Kočevju, Mirna peč, Moželj, Rakek, Zagorje ob Savi, Gor. Radgona. — 1. 7.: svij. Brežice, Celje Trbovlje, Gor. Trbovlje, Jurklošter, živ. in praš. Podčetrtek in svinj. Križevci.

PRAVNI NASVETI

Prisojena odškodnina zaradi tatvine. I. P. N. — Ker vam je kazensko sodišče priznalo 800 din odškodnine, ki sta jo dolžna solidarno plačati oba zaradi tatvine obsojena fanta, lahko vi izterjate to odškodnino od enega ali drugega. Če vam odškodnino noče nobeden plačati, vam svetujemo, da zahtevate od okrožnega sodišča, kjer se je vršilo kazensko postopanje, odškodninsko razsodbo in na temelju iste predlagate pri domačem okrajnem sodišču vknjižbo zastavne pravice na posestvu obsojenega fanta. Stroške vknjižbe boste začasno sami trpeli; ko se bo prodalo posestvo, pa jih boste dobili plačane. Za stroške kazenskega postopanja se bo država vknjižila šele potem, ko bo fant kazen odslužil.

Med vojno izplačevana podpora. S. I. P. — Ker je vaša mati med vojno dobivala državne podpore zato, ker ste bili kot edini sin-hranitelj vpoklican, je pač država njej izplačevala po takrat veljavnem zakonu in ne morete od matere zahtevati sedaj, da vam vrednost te podpore izplača. — Po smrti matere boste smeli zahtevati nujni delež in nič več.

Zaščita poroka. I. Z. — Kmet je trgovcu za poroka. Trговец je prišel v konkurz in bo moral njegov dolg najbrže plačati porok. Vprašate, ali bo kmet dosegel zaščito za poroštveni dolg. — Tudi dolg, ki ga kmet dolguje kot porok, spada pod zaščito, seveda če je poroštvo nastalo pred 20. aprilom 1932 leta. Porok mora pričeti izpolnjevati obveznosti tedaj, kadar terjaja upnik od nje-ga plačilo. Od tega dne začno teči zanj roki po uredbi o likvidaciji kmetjskih dolgov.

Učni čas vajencev. A. Z. — Obrtni učencec se je dogovoril z gospodarjem, da se bo učil tri leta. Ker je bil priden in je delal po 17 na dan, ga namerava mojster predčasno oprostiti učenja. Vprašate, ali je to mogoče? — Učni čas ne sme biti krajši od dveh let in ne daljši od štirih let. Zato bo vaš učenec lahko po dveh letih delal pomočniški izpit, če mu bo mojster izdal učno potrdilo.

Pogodba z mladoletnikom. F. O. — Z materjo mladoletnih otrok ste sklenili pogodbo glede vzdrževanja otrok in ste dogovorjeni znesek plačali materi. Sedaj pa mati ponovno zahteva denar in vam preti z advokatom. Vprašate, ali je pogodba, ki ste jo z njo storili, veljavna. — Pogodbo bi moralo odobriti varstveno sodišče. Če sodišče tega ni storilo, bo pač ono moralo rešiti spor med vami in materjo mladoletnih otrok, ki so upravičeni od vas zahtevati vzdrževanje.

Prevzem dolga in zaščita. V. F. S. — Leta 1933 ste kupili posestvo in prevzeli s posestvom nekaj dolga, ki ga je prodajalec

napravil v hranilnici leta 1928. Vprašate, ali vam pripada zaščita. — Ker posestva niste dobili potom dedovanja ali potom nasledstvene pogodbe, niste zaščiteni glede dolga, ki sta ga s posestvom prevzeli. Zato je Privilegirana agrarna banka upravičeno odbila vašo prošnjo za zaščito.

Občinske in banovinske doklade. M. F. L. — Radi bi zvedeli, kako visoke občinske in banovinske doklade morate plačevati k državnim davkom. Zdi se vam, da plačujete previsoke davke. — Koliko znašajo občinske doklade na neposredne davke, lahko zveste pri domači občini. Banovina pa je za proračunsko leto 1939-40 naložila sledeče doklade: 50% občne banovinske doklade k vsem državnim neposrednim davkom 5% nadomestno doklado za odkupno osebne dela na cestah, 5% zdravstveno doklado in 35% šolsko doklado k vsem državnim neposrednim davkom. Skupaj torej znašajo banovin. doklade 95% na državne neposredne davke. Ker ste kmet, morate poleg tega plačevati tudi za Kmetijsko zbornico 5% doklado na državni zemljiški davek (zemljarino). Proti tem dokladam, ki so končno veljavne za to proračunsko leto, ni mogoča pritožba.

Policijska služba. A. O. M. — Mi ne vodimo seznama policijskih uslužbencev, zato vam ne moremo povedati, koliko prosilcev je bilo letos sprejetih in ali bo še kdo sprejet.

Dolg iz nakupa blaga pri trgovcu. S. I. — Vprašate, ali dolžnik lahko zahteva od trgovca, pri katerem ima dolg iz nakupa blaga, obračun in obveznico. — Če upnik sam ne sproži postopka za zameno dolžniških listin, sme zahtevati zameno listin tudi dolžnik-kmet po predpisih pravilnika o zameni dolžniških listin z novimi obveznicami. Dolžnik naj torej sam sestavi obračun in novo obveznico ter isto predloži upniku, ako že upnik tega sam ni storil.

Razprodano posestvo. J. J. D. Z. — Od razprodanega posestva je ostala mala parcela, pot na pašnik, neprodana. Ker je od razprodaje posestva poteklo že več kot 30 let, imajo na tej neprodani parceli služnostno pravico poti vsi tisti mejaši, ki so jo tekom 30 let uporabljali. Če sta si to polastila dva mejaša, sta oba s priposestvom najem pridobila solastninsko pravico in zahtevata lahko napram zemljkunjižnem lastniku, da jo pripozna in se uredi zemljkunjižno stanje.

Tezke domače razmere. I. S. M. — Od očeta boste lahko zahtevali dolžni delež šele po njegovi smrti. Zelitve očetu-vdovu ne morete preprečiti. Če vas oče po vasi obrekuje, imate pravico, da tožite očeta zaradi obrekovanja. Taka tožba zastara v 3 mesecih. Premislite, če bi potem res bilo kaj boljše za vas. Morda ste pa tudi vi kaj nepravilnega rekli čez očeta in bo sodišče moralo pač oba kaznovati.